

'A jre dɛrɛ kã –gu nyɔɔ ma 'jää',
–bɛ ɔma mia 'kuaa 'bre
–bɛ 'ɔnyɪ jia?

*(Saviez-vous pourquoi si quelqu'un
meurt, il ne revient plus à la vie?)*

DJAHİ Kogné Michel

Orthographe corrigé

Première impression Mai 2002

(Corrigé en document PDF Octobre 2008)

© Centre de Traduction et d'Alphabétisation
en langue Bakwé
(C.T.A.B.)
—Touadji II —
B.P. 555, Méagui
Côte d'Ivoire

Cel: 07.89.61.68 / 07.04.60.01
07.62.97.21 / 07. 00. 29.32

'A jre dere kä –gu nyɔɔ ma 'jää',
–be ɔma mia 'kuaa 'bre
–be 'ɔnyɪ jia?

*(Saviez-vous pourquoi si quelqu'un
meurt, il ne revient plus à la vie?)*

'A jre dere kä –gu, nyɔɔ ma jää' –be
ɔma mia 'kuaa 'bre –be 'ɔnyɪ jia?

Wii kä 'nyɪ 'ia –gu nyɔɔ ma mi 'kuaa
'bre –be 'ɔnyɪ ji. –Wlajü 'sɔɔ ku kä bätä. 'Üa
'sɔɔa 'nyɪ bä 'Seri. –Mudooa 'nyɪ bä 'Seri,
–mɔɔa 'nyɪ bä 'Seri. Wii kä 'nyɪ 'aie 'ü 'sasra
'üa 'nyɪ –gba.

Wiiri kää' 'nyɪ –be 'ü 'daraa' –mudoo
'Kuseri, –be 'ü 'daraa' –mudoo –Glɔseri 'i kä
'mɪɪ.

Bätä 'döo 'wɔ 'üa 'sɔɔ ku, 'üa 'yio 'a jä,
'üa tu 'a jä. 'Üa 'sɔɔ jie ku bätä. 'Serikpakö
nyra 'Serisɔgbɪɔɔ.

–Sɪ –gbaa' 'kä nɪ, 'Serisɔgbɪɔɔɔ 'ɔa
fugba nya fumö.

'Da fugba fumöa', fugba ma 'nyie

'ɔnya jä. 'Serikpaköɔ ɔ bää' –wɔɔɔ kpaköa
nɔ, 'ɔa 'doo tɔ 'kpafa 'wɔ. 'Serilɔ 'i pa 'ɔɔɔ
–gba. Dere ɔ 'wuöläa' 'iin 'li, 'ea –sɔ 'nyɔ ma
–pɛ; 'ɔa –wɔɔɔ –gɔ. 'ɔma fa –tɛ 'wu ɔ 'wuö.
'ɔma fa –tɛ 'wu ɔ 'wuö.

–Sɔ paa' –suwla, ɔ –gɔlara bei 'kä,
dugu ɔ 'wuö. 'ɔ mia' 'nyɔɔ 'wɔ –pɔpɔkali
'lee nɔ, 'ɔa –wɔɔɔ 'Serilɔ ɔɔ jö 'lee. 'ɔ 'jää'
'ɔɔɔ, –gɔɔɔɔ ɔ –ɔɔɔɔ 'wɔ. «'Na –wɔɔɔ, –mɔ
kä –gɔ 'n 'wuöa'. «–Wuuu! –Abia –mɔ 'bla
'mɔ!»

'ɔ –ma: «'Na –wɔɔɔ, 'ai 'n ji. 'Dugulu
'wuöa', 'u pa 'mɔ –gba 'aie 'n ji. –Tu 'li –yɛ,
'nyaa ji.»

'ɔ –ma: «'Na –wɔɔɔ, 'abia 'na pɛ –ka
kɔia' –ɔ 'nɔ! –Maa 'na 'doolɔ –tia' 'kpafa 'wɔ
nɔ, –gɔbaalɔ 'i paaa' 'mɔ wluurukpu.» 'ɔ –ma:
«'Ia 'na. 'A –na 'dugua –gɔ 'n ji.»

'Üaa 'ɔɔ –wäɔ 'ü kɔ. –Sɔ –gɔbaa' 'kä
nɔ, 'Seri –mɔɔ bää' kpaköa nɔ 'ɔnya ja 'ɔa nɔ
'ɔɔɔ 'ɔnya kä 'ɔɔɔ. –Mɔɔ kä 'muu jää' ɔ 'jia',
nya ja 'ɔa 'muu 'ɔa nɔ 'ɔɔɔ 'ɔnya kä 'ɔɔɔ. 'Üaa
'ɔɔ kɔia' 'kpafa –gɔ nɔ, 'üa 'ɔɔɔ 'ünya
bä mɔɔ.

'Ü mia' –wältukkalı mi nı, kpaköa nɔ
'a nyibeju –gu. 'Seriblaa nɔa 'muu 'a nyibeju
–gu.

'Ünya bä –uundo. 'Üa 'jülü 'mä 'bua
nı, 'Serikpaköa 'ju nya mi 'ɔnya ja 'ɔa nı 'ηlɔ
'ɔnya kä 'ɔɔn. 'Serisɔgbıdjɔa 'ju a 'muu nya
mi 'ɔnya ja 'ɔa nı 'ηlɔ 'ɔnya kä 'ɔɔn. 'Üa
'kpafa 'wɔ –sümlö.

'Ü –sümlöa' 'kpafa 'wɔ nı, –sɾı 'mä 'kä
–gbakalı mi nı, 'Seri –mɔlɔ jää' 'ɔa nyibeju
'ɔ –gua', 'ɔnya mi 'ɔnya jre 'ɔa –wɔajɔa –mɔlɔa
'ηlɔ. 'Ia –sawii 'a blö. 'ηlɔ a 'lı 'iin 'sa. 'ɔ
'a 'ɔa dɔɔ –gbala. 'A dɔɔlɔ 'ɔɔ mi 'ɔ 'pa 'ɔa tu
'Serikpakö toto. «'Na tu, –jää wii 'na –wɔajɔ
nua'. 'ɔ jre 'na 'ηlɔ, 'aia –gu 'n –gbala –mı.»

'Serikpakölɔ 'i ma 'ɔɔn 'tu kä. –Sɾı
paa' –suwla, 'ɔnya we 'üa 'fɔ 'ɔnya we 'ɔa
–wɔajɔ 'Seriblaa nɔ nyra 'ɔa –gbööa 'fɔ.
'ɔnya we 'ɔa nyibeju paa' toto nyra 'ɔa 'ηlɔ
'ɔɔ.

'ɔ –ma: «–Jää wii 'na 'jɔa 'ηlɔ 'saarı,
–mä 'nu 'ie 'n we.» 'Ii 'ɔ –nyı 'jɔa 'ηlɔ; 'i bä
–yɛɛ.

«'Nına o, 'na tu o, 'nyaa 'Seria 'ju a

'nyenyere deri.»

'Ai tu –sie a 'ii 'o –nyu 'o'a tu
'Serisugbidiyo. «–Jää wii –na 'ju nua' 'na 'jua
'ɲlɔɔ –gba? 'Aie 'n –gbala –mi.»

'Iibä: «'Na –wɔlɔɔ o, 'i 'na. 'Be –guuö
'ju, –maa 'nyu –gu ma 'o'a ple. 'Ii känyri 'n
bibie –mi, –na wii 'na. 'Cere 'iin –wält.

'Serikpakölo nuna 'i ma 'ia 'sa bä.
«–Na 'juɔ, 'nyaa 'o'on 'blaa. –A 'plee –soo –be
–so 'kuua 'bre ni, –be jö ni, –be –guuö 'ju ni,
–be ja bätä batäsa –be 'o 'paa bätäsa? 'Kuaa
'bre –soa', 'ia –gbi –ja. 'Aia 'klä –na 'ju kä
käli. 'I ma ana 'bre bä, nyoo 'ni nu ma 'iin. 'Ii
känyri –na 'juɔ 'nyaa 'o'on 'blaa, –mo 'Kuseri.»

–Jää –pluri 'o –nyereea' 'o'on 'nyri 'i
bää' 'Kuseri; 'be 'kuua 'bre 'o so. «–Mo 'Kuseri,
–mo so 'kuua 'bre 'o ji ni, 'kä –guuö 'ju ni, 'kä
'o 'nyee 'na 'jua 'ɲlɔɔ deri? 'Nyaa 'o'on 'blaa.»
'O'a –wɔlɔɔ 'Seri –mɔɔ soa' 'kuua 'bre, 'o ma
do wii 'wu, 'kä 'o we. –Gɔseri, 'be 'o'o e ku
bätä, 'kä 'o we 'o'on: «–Gɔseri o, 'n bibie –mi,
–bakää –nyu 'na 'ju 'bla.» «'Kuseri 'nyaa –na
'ju 'blaa.»

'Üa 'soo ku 'kpafa 'wu, 'ia 'blaru 'ü

'blara. 'Asti 'ü nu 'ünya –täträ 'nyri. 'Kuseri,
–Glöseri. 'Kuseri, –Glöseri.

'Kuserilo bibie bibie 'önya sia.
–Glöserilo nuna 'önya 'öa 'ju 'blaa. 'Iibä: «'I
'na. –Jää 'öön, 'ba –a –bla 'öön.»

–Glöserilo, –sri paa' –suwla –wunsu,
'önya 'kueε 'öa –wlajua 'ju –kpoö, 'önya 'bla
'öön. 'Ö 'blaa' 'öön, 'pi 'ö 'pi 'öön, 'önya jri.
'Önya we 'öa –wlaju.

« 'Kuseri ö, –nyra –na 'jü ji 'lee, jijree
a jri 'lee amä ta –ö.» 'Öa –mudooa 'ju 'ö pi,
'ö we 'ümä ji. 'Ö nuna nu: «'Na –wlaju ö,
'ai bäsa nvdεε –ö.» 'Ünya 'kueε 'öa –wlajua
'julo, –eefë, 'ünya biara 'öön 'lu. –Wäli 'ü ku.

–Sri –gbaa' 'kä, 'Kuseria 'jua 'ηlulo;
'be 'öa duö 'a jä 'e. 'Ö –kaa ma duö kä. 'Öa
'kpo ku –plu. –Glöseria nytejulo –ka bäli. 'Ö
'daaa' 'kpraa nu, 'ö 'a mi 'ö 'ö 'a 'ηlulo kä duö
'öa tu 'blaa jre.

–Sri –gbaa' 'kä nu, 'Kuseria 'jua 'ηlulo
nya we 'öa tu. 'Ö –ma: «'Na tu o, 'be –mää
duö 'n –kanyü kä, –maa –na wlajua 'julo kwa'
–pi nu, 'ö jre 'mi. 'Aia –gu 'n –gbala –mi.»
'Kuseri –näma: «–A ma be 'iin 'nyaa 'nu.»

–Sri paa' –suwla 'Kuseri do 'ca 'jua
'ηλυ 'wu, 'o do 'ca 'ηλυ 'wu, 'ünya ji –wlaju
kpaköa 'mëmla 'klı.

'Iibä: «'Na –wlaju, –na –gu 'n ji. 'Na
'jua 'ηλυ 'sari wii, 'ia –gu 'n ji. –Na 'muu –na
'klı 'mä –plu ku, 'mä 'omı 'iin –nyı, –be 'o
'mä 'ısa.» 'Ai 'o –nyı 'jua 'ηλυ.

'Iibä: «–Yεε. 'Na tu 'abı 'n be. 'Be 'n
–kaa ma duo kä. –Glöseria 'julö kua' –pı nı,
'oo kä 'mı –be a ku bätä 'a 'ie 'n –gbala –mı.»

'Ai 'ü –nyı –Glöseri, 'ii –Glöseri –sie, 'ii
'o –nyı 'ca 'ju, 'o nuna –yεε. 'Jua 'nyiere 'iin
'klı 'kësa.

«'Na tu o 'a 'sı 'i bä.» –Glöseri –sıea'
kälı, 'o nuna: «'Na –wlaju 'Seri 'a 'sı 'i bä 'wu,
–maa 'paun 'n bibie –mı, wlajü a bä. Bakää a
–ceεε 'iin –wälı.»

'O –nëma: «–Yii! –Wlajü a bä? –Wlajü
a bä –be 'na nı 'ju nu kä 'iin –be 'n bibie kä
–mı –be –blara? –Be –blaa kä 'na 'ju? –Na
'julö ja 'mı 'oon, 'nyaa 'oon 'blaa.» 'Iibä: «'N
bibie –mı.» 'I bä 'kpoo 'nyaa 'oon 'blaa. 'Be
'wublönyoo ma 'ıbä, 'üa 'soo kä bätä 'e; 'Seri
kpakö, –jää –te 'mı ba 'oon. –Glöserilö bibie

'ɔ bibie.

«'Na -wɔlɔɔ, -bakää -nyɪ 'na ju 'bla, a ma nu -balu, -bakää -nyɪ -balu nu.» 'ɔ -ma: «'Nyaa 'wɔn 'blaa, -mɔ kätɪ ja -balɪ 'nɪ? -Nyɪ ma bobo 'nɪ? 'Nyaa 'wɔn 'blaa.»

'Ast 'i nu Seri kpakölɔ bibie bibie 'ɔnya sɪa. 'ɔ -ma: «-Jää 'wɔ, fa 'wɔn -mä 'wɔn 'bla -o.» 'ɔnya ja 'wɔn, 'ɔnya pla 'wɔn nyüköli.

'Kpaan! 'ɔnya -gba tatu. 'ɔ -ma: «-Tɛ 'klɪ -a ku -o. -A -ma 'cie, 'nyaa -mɪ 'blaa -o. 'A -tɛ -a ku -o.

-Sɪ jö 'lee, 'Kuserilɔ 'ɔnya mi 'klɔvɪ, 'ɔnya 'bla -gɔɛ, 'ɔnya -glu 'ɛɛn, 'ɔnya böbö 'ɛɛn, 'ɔnya -tu 'ɛɛn 'seri. 'ɔ 'jää 'wɔn, 'ɔ böböä' -gɔɛ, 'ɔa -wɔlɔɔ 'Seri 'jä 'ɛɛn, 'ɔ nɪnɪa 'ɔa 'jɔlɔ 'wɔ 'ɔ 'bla. -Gɔɛ nya jri, 'ɔnya we 'ɔa -wɔlɔɔ. «'Na -wɔlɔɔ 'Seri ö, ji -na 'jɔa jri 'lee, ji amä ta -ö. Nyra -na 'ɲlɔɔ ji -ö.»

'Iibä: «'Ai bäsaa -ö. 'Seri ö, nu dɛɛ -ö; 'be n pi kää' -na nɔ, 'ne we kää' -mɪ, -nyɪ ma kä 'wɔn ji, 'ii kä 'nyɪ -bakää 'nyɪ ji, 'ai bäsaa -ö.»

'ɔ -ma: «-Nya wii 'jä. 'ɔɔ -nya ji. -A -ma 'nyɪ 'wɔn ji, -mɔ 'nyaa 'bla. -Nya 'wɔn

jia. Ji -mä 'ɔɔn ji. -A -ma 'daa -nämä 'ɔɔn
ji, 'nyaa -mi 'blaa -o.» 'ɔ 'fɔst 'Serilo, -jäa
-te 'mɔ 'ba 'ɔɔn 'ɔ nyra 'ɔa 'ŋlɔɔ kɔɔɔ. 'ɔ
-näma: «'Anya 'ana 'ju jia.»

'Ünya ji -gυε, 'ünya biara 'een 'li, 'üa
ple nɔna kätɔ 'üa 'ju.

-Sri paa' -sɔwla, 'Kuserilo, 'ɔnya 'sa
tatu. 'ɔnya mi 'ɔnya balɔ 'juɔɔ, 'ɔnya fa 'ɔɔn
-sɔwla. 'ɔ -näma: «'Na -wɔaju, -Gɔseri, -jäa
-na 'ju.

«'Mɔɔ nyɔɔɔ jä kää' -be 'ɔ mi kää'
'kuaa 'bre, -be -wuö kää' 'dugu, -be -na
'dugu jrää' 'mi 'kuaa 'bre, -be 'n 'daaa -wöoi
'na -wɔaju 'jäa -sɔ 'dɔ. Jaa 'blee -a mi, a 'wu
'kuaa 'bre a mi. -Be ɔ ji kää' -na -gυ. 'Kuaa
'bre 'n sɔ kää', 'ii -paatä -blee 'na 'ju dɛɔ
'ɔnya mi 'kuaa 'bree?»

«'Asɔ bä? 'Saarta -srurɔ o, 'n -gbala
-mi 'kuaa 'bre 'li 'n sɔ kää' 'n jia -be -wuö
'kää' o, -be -faaa' 'na 'ju o, 'nyaa 'na dii
'wudɔɔ 'kuaa 'bre 'n mö.»

«Ku -na bätä, 'mɔɔ -mɔɔ 'nyaa mi -o.
'N -gbala -mi, 'amɔ bätää nyüü 'a kä -balɔ.
ku 'plɔɔ ku 'a 'mäa' ku, nyɔɔ -mäa jä -a ji 'ɔ

'mä 'kuaa 'bre mi, a ji 'amä 'wu, –a ji 'omä
'blee 'omä ji.»

«Nyüü ma 'wu 'üa so 'kuaa 'bre 'ü ma
ji ni, 'Kuseri 'anya 'oon 'dara, –gëglänyoo,
–balonyoo 'anya 'oon 'dara.»

«'Kä 'anya 'täpa 'kä 'anya 'oon 'bla, 'kä
'onya 'kuaa 'bre dert 'blee. 'Ii känyri 'nyaa 'na
'kuaa 'bre 'n so kää' mi –o.»

Puee! 'Serilo jä kää', 'asi 'o nu 'onya
'blee kä dert 'kuaa 'bre.

'Ai känyri o, 'aie nyoo ma jä, anya
–plu 'wu wu, anya sia, 'o –määä 'kuaa 'bre so
'o –määä ji.

'O ma ji ka –plu ni, o ma nu dæe anya
'daa 'kuaa 'bre 'o 'ba 'iin, jäjänyoo bäsaa,
'kunyoo, 'ku bäsaa. 'Ii känyri nyoo 'nyt so ma
'kuaa 'bre 'onyt ji ma 'plu.

'Abia 'na nänää –fatrafli –o.

Communiquez-nous tout problème que vous rencontrerez! Vous nous aidez ainsi à améliorer l'orthographe de la langue Nyragbi. Nous remercions par cette occasion, tout le peuple Nyragbi pour leur collaboration.

ADDITIF

Ces contes ont été enregistrés et vérifiés avant l'impression avec les Nyragbi, précisément dans les villages de Djapadji et Doba.

Voir la langue Bakwé écrite et lue sous toutes ses formes par tous ses composants est un souhait et objectif que veut atteindre le Centre de Traduction et d'Alphabétisation en langue Bakwé.

Nous vous remercions pour la collaboration fraternelle au nom des Bakwé.

Imprimé par la
Société International de Linguistique
08 B.P. 857 Abidjan 08, R.C.I.
Tel: 22.43.12.98

Bakwé / 2ème trimestre 2002/ 50